

Mees ja tüdruk 6. kupees

KADRI JAANITS
tõlkija

Rosa Liksoni romaan, või jutustus, nagu kirjanik seda ise nimetab, on jutustus teekonnast, reisist kaugele itta, Moskvast Mongoolia pealinna Ulaanbaatarisse, ja ühtlasi iseenda sisemusse.

See on jutustus vastandite kohtumisest: ida on ida ja lääs on lääs, on tüdruk ja on mees. Tüdruk on juba ammu tahtnud Moskvasse, tema Siber algas juba Lapimaal, algas isast, kes sõitis Ladaga ja viis lapsed vaatama naaberrügi pealinna, kus tüdruk nägi Rahvamajandusnäituse kosmosepaviljoni ja leidis, et midagi uhkemat ei saa olla terves maailmas. Mees ei ole kunagi tahtnud välismaale, ta armastab Nõukogude Liitu, Venemaad, riiki, mis võttis temalt kõik ja asemele ei andnud midagi. Ta vihkab Nõukogude Liitu, Venemaad, riiki, mis võttis temalt kõik ja asemele ei andnud midagi.

Vahepeatused

Rong on mikrokosmos, mida valitseb vagunisaja Arissa koos uveda Sonetškaga. Aeg jääb seisma, seda on võimatu mõõta mõõduvate maastike ja päevade sarnasuses. Aga maastikud on ilusad. Lummamattunud külad ja metsad, Baikali ääretu jääväli, kased ja kull kaseladvas. Aeg-ajalt rong peatub, mõnes linnas lausa päeva või paar. Linnad nii ilusad ei ole, on nõgi ja tahm, lume raskuse all varisevad rõdud, eestvarastatud ustega koobastena haigutavad trepikojad, jäised tänavad, poesabad, vatiopjed, vildid, karvamütsid, lõhutud telefoniputkad ja parkide valjuhäälditist kajav muusika. On hotellide plastmassist kroonlühtrid ja targeldatud linad, kolisevad trammid ja luudadega koristajamutikesed. Gaseeritud vee automaadid (siirupiga 5, tavaline 3 kopikat). On mürgitatud jõed ja hiigelsillad üle nende. On jääminek ja „kõik on liikumises: lumi, vesi, õhk, puud, pilved, tuul, linnad, külad, inimesed ja mõtted.”

Kupeekaaslased

Mees ja tüdruk on sunnitud jagama ühte kupeed, kupeed nr 6. Mees räägib oma lapsepõlvest Venemaa linnade tänavail, kuidas ta jooksis ära kodust ja koolist ning läks ehitusele tööle, kuidas tema sõber sealsamas ehitusplatsil surma sai ja kuidas ta sestpeale otsustas loota ainult iseendale. Kuidas ta varastas ja vangilaagrisse sattus, kuidas ta oma naist peksab, aga ainult kodus,

Kirjanik Rosa Likson.

FOTO PEKKA MUSTONEN

mitte kunagi tänaval ega poja nähes. Mees räägib koledaid, õudseid lugusid ja tal on tugevad käed, gagarinlik naeratus ja nuga, mille tera metalse heliga pidemest välja klõpsab. Kõiki tema lugusid ei saa tõsiselt võtta – „Sa, plikuška, ära usu kõike, mis ma sulle ette pahun” – aga talle meeldib rääkida ja tüdruk on sunnitud kuulama.

Tüdruk vihkab meest, mõtleb end tema lugude eest Moskvasse. Aga peagi märkab ta, et tunneb end koos mehega turvaliselt ja tunneb temast puudust, kui nende teed päralt jõudes lahku lähevad. Tüdruk ei lausu kogu raamatu jooksul sõnagi. On ainult tema mõtted ja meenutused, kuidas ta Moskvast õpingute ajal tutvus Mitkaga ja hiljem Irina, Mitka emaga. Kuidas ta alguses armus ühte ja siis... teise, või mõlemasse korraga, kuidas Mitka lasi end hullumajja panna, et pääseda Afganistani sõjast. Kuidas nad pidid tegelikult sõitma koos Mongooliasse ja kuidas ta lõpuks sõitis üksi, sõitis, sest tahtis emale Moskvast, emale oma elu umbsõlmedest.

Muidugi jõuab iga teekond ükskord lõpule. Tüdruk näeb, tänu mehele, ära iidsed kaljujoonised, mida ta ju õigupoolest vaatama tuligi ning ühtlasi näeb

ta eemal viibides oma elu selgemini kui enne. „Tüdruk pani põse vastu kaljut, suudles seda ja tema põskedele valgusid pisarad.” Nüüd on ta valmis tagasi pöörduma. Tagasi Moskvasse, tagasi oma ellu.

Kirjanik teab, millest kirjutab

Rosa Likson teab, millest kirjutab. Ta on ise olnud selles Trans-Siberi rongis, ta on ise imestanud nagu tüdruk raamatus, kuidas ta võib „armastada seda veidrat maad, selle alandlikku, anarhistlikku, kuulekat, mässavat, mitte millestki hoolivat, leidlikku, kannatavat, saatust uskuvat, uhket, kõiketeadvat, vihkamist täis, murelikku, rõõmsameelset, meeleehtlikku, rahulolevat, alistunud, armastavat, visa ja vähesega leppivat rahvast.”

Raamat on ühtlasi kummardus vene kirjandusele läbi mitme ajastu, sealt on pärit jutustus joulisus ja elurõõm, vene hingele omaselt ühte hingetõmbesse, või lausesse, mahtuv metsik rõõm ja kirjeldamatu valu, rāme toorus ja nukker ilu. Vene kirjandusega seob teost juba pealkirjas sisalduv viide Tšehhovi novellile „Palat nr. 6” ja Mitka teeseldud või tõeline hullus, mistõttu tüdruk loeb rongis korduvalt Garšini „Punast

lille”, sest seal on kirjutatud, kuidas „töötab inimese haige meel”.

„Kupee nr 6” on ilmselt Liksoni parim romaan, või jutustus, ja võib-olla tema parim proosateos üldse. See on hämmastav, suurepärase raamat, mille iga sõna, lause ja mõte on oma kohal. Teos on üles ehitatud dialoogile, kus mees räägib ja tüdruk vaikib. Need karused, kohati rämedad ja ropud, kohati isalikud vestlused vahelduvad Nõukogude argiolmega: defitsiidi, hapukurkide, kolmejalgsede koerte, lagunevate tarede ja uhiute mikrorajoonidega, ühiskorterite, töövõitute, kinniste linnade, lõputute tee- ja viinajoomistega. Likson on teravapilguline detailide kirjeldaja, tema Nõukogude Liit ärkab lugeja silme ees ellu, kelle jaoks nostalgilise, kelle jaoks ajaloolise kurioosumi, aga igal juhul usutavana.

Kupee nr 6
Rosa Likson
tõlkinud
Kadri Jaanits
192 lk
pehme kõide

Keeruline maailm lihtsate sõnade taga

ÜLLE KIIVET
raamatu tõlkija

„Täitsapoiss” on rootsi lastekirjaniku Ulf Starki esimene eesti keelde tõlgitud raamat. Tegemist on põhjamaades väga tuntud kirjanikuga, kellelt ilmub pea igal aastal mõni uudisteos. Ulf Stark räägib meile väga erinevatest asjadest, tema lugude ühisosa on äärmuseni lihtne ja lastepärane stiil, omalaadne soe huumor, uudsed teemad ja põnev tegevustik. Kirjanik leiab alati mingi ebahariliku vaatenurga või tegevuspöörde, mis ei luba lugejal lõpplahendust ette ära aimata. Kõik on harilik ja argipäevane

ja ometigi natuke ootamatu ja üllatav.

Selles raamatus järgneb unisevõitu päevale vanaisa juures maal ja ühele mõtlematule teole terve rida ootamatuid arenguid. Et selgeks saada, mis on õige ja mis vale, tuleb üleastumise korvata mitme heateoga. Lõpptulemusega võivad kõik rahul olla, nii raamatu peategelane, töökas täitsapoiss, tema tõredavõitu vanaisa ja külla tulnud emaisa ehk taadu. Ka lugejal ei lasta hetkegi igavust tunda.

Soome armastatud raamatuillustraatori Markus Majaluoma vahvad pildid annavad sellele loole tuntava lisaväärtuse. See pole kunstniku ainus koostöö Ulf Starkiga, ja seda on tunda ja näha. Pildid nagu peegeldaksid raamatu ole-

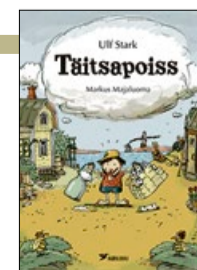
must: idülliline rannamaastik ja vanaisa kodune maja ning koomilisena visandatud tegelased tõsimeelselt ametis.

„Kõik oli natukene hästi õnnestunud”, võib kujutatud suvepäeva kohta öelda Juhani Viidingu sõnadega. See esmapilgul lihtne lugu tundubki kulgevat kuidagi viidinglikult omas maailmas, aga mõõda kindlaid moraaliõppimisi. Selles maailmas on kindlad väärtushinnangud ja mängureeglid, millest alati ja igal juhul kinni peetakse.

On üsna imetlusväärne, kuidas nii tugevalt pedagoogilise sisuga raamat ei libastu kordagi näpuganäitamisse ega tädiilikku manitsemisse, vaid suudab kõik lapseni tuua lihtsalt ja arusaadavalt, loetavalt ja põnevust pakkuvalt. Lõpuni ära

seletamise asemel piirduakse tihti peale vaid vihjetega. Ehk seepärast, et enamik raamatu tegelastest, nagu ka raamatu autor ja kunstnik on mehed? Meeste häälest aga on lastekirjanduses alati puudust tuntud.

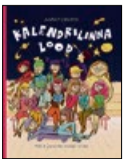
Täitsapoiss
Ulf Stark
tõlkinud Ülle Kiivet
illustreerinud
Markus Majaluoma
40 lk
kõva kõide

ilmunud

Kalendrilinna lood

Margit Sarapik
pildid joonistanud
Joonas Sildre
96 lk
kõva kõide

Kalendrilinna laste uus aasta algab nagu ikka talvisel koolivaheajal ja lõpeb pärast pööra stiiilipidu järgmisel talvel enne jõule. Nagu igas kalendris vaatab sulle aasta alguses esimesena pisut arglikult vastu Jaanuar ja viimasena lehitab hüvasti-jätuks Detsember. Mida toovad aga Kalendrilinna kaheteistkümmele lapsele, kuuetele poisile ja kuuetele tüdrukule, kaasa tuisune talv, unistuste kevad, kuum suvi ja seikluslik sügis, seda kõike saadki sellest raamatust teada.

Tuulehunt

Heljo Mänd
pildid joonistanud
Kamille Saabre
88 lk
kõva kõide

Ole on omaette olija poiss. Emaga kodus olla meeldib talle palju rohkem kui lasteaias. Veel on Ole poiss, kellele meeldib sõnadega mängida ja muinasjutte kuulata ning kes hakkab juba oktoobris päkapikke ootama. Talle meeldib hommikuti kaua magada. Et Olet üles saada, on vaja tervet äratatajate armeed, kuhu kuuluvad nii Kalliahv, Lambuke ja Lövi kui ka Ole ema. Muidu on Ole aga üks päris tavaline kuueaastane poiss, kes elab koos ema, isa, venna ja vanaemaga päris tavalist elu.

Veoad

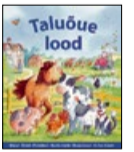
Indrek Kuuse
16 lk
pehme kõide

Uues värvimisraamatus on uhked ja võimsad veoad. Kindlasti oled näinud, millised autod toovad poodi kaupa, veavad ära prügi, korrastavad tänavaid ja maanteid, rügavad ehitusel ja teevad teisi raskeid töid. See raamat tutvustab just neid ja lisaks saad need endale meelepärast ära värvida. Esimesena saame tuttavaks Daimleri veoadoga aastast 1896, raamatu lõpetab aga Luigi Colani ulmeline ideaauto Millennium.

Taluõue lood

Joff Brown
tõlkinud Riina Turi
160 lk
kõva kõide

Selles vahvate piltidega raamatus on 19 juttu taluomade igapäevaelust, mida aeg-ajalt elavad lõbusad juhtumid. Kas oled midagi kuulnud lambast, kes laulab, või seast, kes juhib traktorit? Kas tead, kuidas näpajad oravad kinni püüti ja hani lendama õpetati? Loe lugusid Kummelmäe, Karukella, Tõlviku, Pajukalda ja Õunaoru talu loomadest ning saa osa nende põnevatest juhtumistest ja toredatest ettevõtmistest.

Langevarjumängud

Eve Küllmällik,
Eve Sepper
104 lk, pehme kõide

Langevarjumängude raamat pakub rohkelt lõbusate ja sportlike mängude ideid. Langevarjumängud on erineva aktiivsastmega, seega sobivad need nii koormuse andmiseks kui ka lõõgastumiseks. Langevarjumänge saavad üheskoos mängida eri vanuses, erinevate võimete ja oskustega inimesed nii toas kui ka õues.